

Viterra Energy Service' vilkår for salg af varmfordelingsmålere

Journal nr. 2:801-434/cga/industri

Rådsmødet den 31. maj 2000

Resumé

1. Andelsboligforeningen Poppelgården har klaget til Konkurrencestyrelsen over, at Viterra Energy Services gør salg af varmfordelingsmålere til boligforeningen betinget af, at andelsboligforeningen indgår aftale om udfærdigelse af varmfordelingsregnskab med selskabet.

2. Andelsboligforeningen har ønsket at købe et antal elektroniske varmfordelingsmålere til udskiftning af defekte målere af Viterra Energy Services. Viterra har leveret de allerede opsatte målere til ejendommen, medens denne var ejet af ejendomsafviklingsselskabet TOR. Andelsboligforeningen står nu selv for måleraflæsning, og den lader et konsulentfirma udfærdige varmeregnskabet for ejendommen.

3. Viterra Energy Services betegner sig som systemleverandør, idet virksomheden leverer færdigt udarbejdede varmeregnskaber som en samlet løsning til udlejere, boligselskaber og boligforeninger. For at kunne gøre dette leverer virksomheden varmemålere, foretager aflæsning og udarbejder det endelige varmeregnskab til varmførbrugerne. Som et led heri udskifter Viterra mod betaling defekte varmemålere. Viterra sælger imidlertid kun varmemålere til kunder, for hvem virksomheden foretager varmeaflysning og udfærdiger varmeregnskab.

4. Viterra er eneleverandør af elektroniske varmfordelingsmålere af fabrikat "Doprino", som er de eneste målere, som kan anvendes til udskiftning eller supplerende af allerede installerede målere i Viterras varmeafregningssystem. Dette skyldes offentligt fastsatte regler om obligatorisk individuel varmemaalning, som foreskriver, at alle varmfordelingsmålere, der anvendes i en ejendom, skal være af samme fabrikat og type. Disse regler bevirker således, at leverandøren af det fabrikat varmfordelingsmålere, der er installeret i en ejendom, har en dominerende stilling, når allerede installerede varmfordelingsmålere af fabrikatet "Doprino" skal udskiftes eller suppleres.

5. Betingelsen om samtidig at skulle forpligte sig til at lade Viterra udfærdige varmeregnskab indebærer en sammenkædning af varer/ydelser, som er unødvendig, og som reelt stiller kunder i en tvangssituation, når kunden skal have udskiftet defekte målere af det pågældende fabrikat og type.

6. Viterra Energy Services har fremført, at selskabets dominerende stilling og eventuelle misbrug heraf er en direkte og nødvendig følge af offentlig regulering, jf. konkurrencelovens § 2, stk. 2, og at konkurrencelovens kapitel 2 og 3 derfor ikke finder anvendelse. Virksomheden er derfor af den opfattelse, at Konkurrencerådet ikke kan afgøre sagen, førend Bygge- og Boligstyrelsen og Erhvervsfremmestyrelsen har truffet afgørelse efter konkurrencelovens § 2, stk. 4.

7. Det følger af den offentlige regulering, at målerleverandøren får en stærk stilling på eftermarkedet. Men reglerne indebærer ikke, at målerleverandørerne skal gøre levering af målere til udskiftning betinget af, at målerleverandøren tillige skal udarbejde ejendommens varmeregnskab. Styrelsen har i den konkrete sag ikke fundet det fornødent at spørge Bygge- og Boligstyrelsen om dette.

8. Spørgsmålet for rådet er, om det er misbrug af dominerende stilling, at Viterra Energy Services gør salg af varmemålere til udskiftning af allerede installerede elektroniske varmfordelingsmålere betinget af, at kunden har en aftale med Viterra om, at Viterra leverer en samlet ydelse omfattende levering af varmemålere, aflæsning af målere og udfærdigelse af varmeregnskab.

9. Det er Konkurrencestyrelsens vurdering, at Viterra Energy Services ved at praktisere disse forretningsbetingelser har overtrådt konkurrencelovens forbud i lovens § 11 mod misbrug af dominerende stilling, og at Viterra Energy Services skal meddeles pålæg i medfør af konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 1, om at ophøre med at praktisere disse forretningsbetingelser, samt at Viterra Energy Services i medfør af konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 3, skal pålægges at levere selskabets elektroniske varmfordelingsmålere til Andelsboligforeningen Poppelgården.

10. Det må tilsvarende gælde, at andre leverandører af varmfordelingsmålere ikke kan gøre salg af varmfordelingsmålere til udskiftning og supplerings af allerede installerede målere betinget af, at kunden har en aftale om, at aftage en samlet ydelse omfattende levering af varmemålere, aflæsning af målere og udfærdigelse af varmeregnskab

Afgørelse

11. Rådet besluttede at meddele Viterra Energy Services, at Viterra har overtrådt konkurrencelovens forbud mod misbrug af dominerende stilling, jf. konkurrencelovens § 11, stk. 1, jf. § 11, stk. 2, nr. 4, ved at gøre salg af varmfordelingsmålere til udskiftning og supplerings af eksisterende målere betinget af, at kunden samtidig har en aftale med Viterra om, at Viterra udfærdiger ejendommens varmeregnskab.

12. Rådet besluttede endvidere, i medfør af konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 1, jf. § 11, stk. 3 at pålægge Viterra Energy Services at ændre sin praksis således, at virksomheden ophører med at gøre levering af elektroniske varmfordelingsmålere af fabrikat ”Doprino” til udskiftning og supplerings af eksisterende målere betinget af, at kunden samtidig har en aftale med Viterra om, at Viterra udfærdiger ejendommens varmeregnskab.

13. Endelig besluttede rådet at meddele Viterra Energy Services pålæg i medfør af konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 3, jf. § 11 stk. 3 om at levere selskabets elektroniske varmfordelingsmålere af fabrikatet ”Doprino” til Andelsboligforeningen Poppelgården på tilsvarende vilkår, som gælder for Viterras andre kunder.

Sagsfremstilling

Klagen

14. Andelsboligforeningen Poppelgården, Parmagade 12-34, København S, har klaget til Konkurrencestyrelsen over, at Viterra Energy Services ikke vil sælge varmfordelingsmålere til

boligforeningen, med mindre andelsboligforeningen indgår aftale om udfærdigelse af varmfordelingsregnskab med firmaet.

15. Andelsboligforeningen har ønsket at købe et antal elektroniske varmfordelingsmålere af fabrikat ”Doprino” til udskiftning af defekte målere af Viterra Energy Services, som er den eneste leverandør af disse målere. Viterra Energy Services har leveret de allerede opsatte målere af fabrikat ”Doprino” til ejendommen, medens denne stadig var ejet af ejendomsafviklingsselskabet TOR I/S. I den foreliggende sag har Viterra accepteret, at andelsboligforeningen ikke længere er varmeregnskabskunde hos Viterra, og derfor selv forestår aflæsning og lader et konsulentfirma udarbejde varmeregnskabet. Viterra finder imidlertid herefter, at det ikke har nogen pligt til at forsyne andelsboligforeningen med målere til erstatning af defekte målere.

Regler om individuel varmemåling

16. Regler om obligatorisk individuel måling af varmeforbrug er indført som opfølgning på EU’s direktiv om begrænsning af kuldioxidemissionen gennem en forbedring i energieffektiviteten¹ – det såkaldte SAVE-program. I følge begrundelsen for direktivet vil betaling af det faktiske varmeforbrug føre til energibesparelser i boligsektoren, idet den enkelte varmeforbruger tilskyndes til at anvende varmen energiøkonomisk.

17. De nærmere regler er indeholdt i Bygge- og boligstyrelsens bekendtgørelse nr. 891 af 9. oktober 1996 om individuel måling af el, gas, vand og varme.

18. Bekendtgørelsen kræver blandt andet, at der i bestående bebyggelse inden den 1. januar 1999 skulle installeres målere til måling af forbruget af varme i den enkelte boligenhed. Til dette formål kan der anvendes energimålere eller varmfordelingsmålere med eller uden elektrisk energiforsyning. Ved brug af fordelingsmålere kan der tages hensyn til boligenhedernes beliggenhed i bygningen ved at korrigere for forøgede varmetab.

19. De anvendte målere skal være typegodkendte, og det er blandt andet ikke tilladt for den enkelte ejendom at anvende målere af forskellige typer eller fabrikater. Det er Erhvervsfremmestyrelsen, der fastsætter de danske regler herfor herunder også de regler, der skal følges ved kontrol af deres overholdelse.

Klager

20. Andelsboligforeningen Poppelgården er dannet ved beboernes overtagelse af ejendommen Parmagade 12-34, København S, i forbindelse med København Kommunes frasalg af beboelsesejendomme gennem ejendomsafviklingsselskabet TOR I/S. Varmemålerne er installeret i 1997. TOR I/S lod Viterra stå for varmeregnskabet og opsætning af de nødvendige varmemålere efter et tilbud af 14. november 1996. I tilbudet er der taget udgangspunkt i 130 lejemål og i alt 390 opsatte ”Doprino” elektroniske varmfordelingsmålere. I tilbudet er angivet, at der skal oprettes en lejekontrakt med en løbetid på ti år. TOR accepterede tilbudet, og da det kom til stykket, blev der opsat i alt 500 varmfordelingsmålere i i alt 129 lejemål.

21. Andelsboligforeningen har brug for målerne for at kunne opfylde sin pligt i henhold til boliglovgivningen til at foretage en fordeling af ejendommens varmeforbrug på ejendommens beboere i henhold til de særlige regler herom i boliglovgivningen. Endvidere er

andelsboligforeningen underlagt reglerne om individuel måling af varmemåling, der sigter på at fremme en økonomisk anvendelse af energi til opvarmningsformål.

22. *Andelsboligforeningen Poppelgården* har oplyst, at bestyrelsen i foråret 1999 besluttede sig til selv at aflæse varmemålerne. Varmeregnskabet skulle konsulentfirmaet Varmekonsulenterne A/S udfærdige. Andelsboligforeningen havde forinden undersøgt, om den skulle være kontraktligt forpligtet til at lade Viterra udfærdige regnskabet. Dette er oplyst ikke at være tilfældet.

23. I forbindelse med disse måleraflæsninger konstaterede andelsboligforeningen, dels at der manglede målere på nogle radiatorer, dels at enkelte målere var defekte.

24. Ved henvendelse til Viterra fik man oplyst, at Viterra ikke sælger målere medmindre der foreligger en aftale om, at Viterra udfærdiger varmeregnskabet for kunden. Dette finder foreningen er en helt urimelig udnyttelse af situationen.

25. Andelsboligforeningen har fremhævet, at den ikke er i stand til at udfærdige et varmeregnskab efter reglerne herfor, hvis Viterra ikke vil levere målere, idet andelsboligforeningen ikke kan købe de pågældende målere andre steder.

26. Andelsboligforeningens bemærkninger til styrelsens sagsfremstilling var vedlagt til rådets medlemmer.

Viterra Energy Services

27. Viterra Energy Services hed tidligere Raab Karcher og havde overtaget varmemålingsopgaverne, der endnu tidligere lå i ISS Clorius. Viterras redegørelse for sagen var vedlagt til rådet.

28. Viterra Energy Services koncept for varmeregnskaber er bygget op omkring en samlet serviceydelse, hvori en varmemåler er en nødvendig del.

29. I Viterra Energy Services koncept indgår der

1. levering af måler
2. aflæsning
3. udfærdigelse af varmeregnskab
4. vedligeholdelse.

30. Viterra Energy Services leverer sine kunder en samlet ydelse, hvor slutproduktet er det årlige varmeregnskab med fordeling af den samlede varmeregning til hver af en ejendoms beboere – lejere, ejere eller andelshavere. Det sker på grundlag af aflæsning af varmemåleren i de enkelte lejligheder, butikker mv. samt en opgørelse af ejendommens samlede forbrug fra varmeleverandøren.

31. Systemløsninger inden for udarbejdelse af varmeregnskaber leveres udover af Viterra Energy Services, der er størst med en omsætning på ca. ** mio. kr., også af Brunata (næststørst), Neve og Scanvalve, som alle tilbyder løsninger som anvender fordampningsmålere eller elektroniske målere

af fabrikater, som kun de hver især kan levere. Ny på markedet for systemer er Scanvalve, som også tilbyder en løsning baseret på leasing af målerne over en periode på 10 år.

32. Viterra har i sit høringssvar af 5. maj 2000, anført, at det er en nødvendig følge af lejeloven, at Viterra, selv om det alene leverer den integrerede ydelse, sælger varmfordelingsmålerne særskilt.

33. Forklaringen er, at udgifter til aflæsning og udarbejdelse af varmeregnskab er driftsudgifter, som i henhold til reglerne i boligreguleringslovens § 8 umiddelbart kan pålægges lejen. Derimod gælder i henhold til lejelovens § 37, stk. 4, at udgiften ved overgang til varmfordelingsmåling til anskaffelse og opsætning af varmfordelingsmålere, er at betragte som en forbedring. Dette betyder, at disse udgifter ikke kan tillægges lejen; men at husejeren er berettiget til at indregne disse udgifter i sin beregning af lejen på baggrund af boligreguleringslovens regler om indregning af øget forrentning.

34. Viterra anfører, at lejelovgivningen tvinger Viterra til at foretage en kunstig opsplitting, hvorefter målerne sælges særskilt, og hvor prisen for den samlede ydelse at levere - et færdigt varmfordelingsregnskab - er opdelt i delelementer.

35. Styrelsen skal i denne forbindelse bemærke, at det påhviler private udlejere, boligselskaber, andelsboligforeninger og ejerlejlighedsforeninger at sørge for, at grundlaget for varmeregnskabet til beboerne er individuel varmemåling. Den enkelte ejendom kan fuldt lovligt selv stå for varmemåling og udfærdigelse af varmeregnskab, når blot de offentligt fastsatte krav hertil i lejelov og bekendtgørelse om individuel måling er overholdt.

36. Hvis køberen ikke vil forpligte sig til at lade målerleverandøren udfærdige varmeregnskab, leveres målere i løssalg blandt andet af Scan-Valve A/S, Landis & Staefa A/S og Siemens. Disse målere kan opsættes af vvs-installatør og aflæses af beboerne eller andre og danne grundlag for opstilling af ejendommens varmeregnskab.

37. Der findes derudover virksomheder, som tilbyder at udfærdige varmeregnskabet på grundlag af foreliggende målinger, jf. således at klageren har engageret et konsulentfirma til at udfærdige varmeregnskab på grundlag af egne aflæsninger.

38. Det følger heraf, at levering og installering af målere er en selvstændig vare og ydelse, ligesom henholdsvis aflæsning og udfærdigelse af varmeregnskab er selvstændige ydelser, som ikke nødvendigvis skal udbydes i et samlet koncept.

39. Varmemåling vil i etageejendomme typisk foregå i form af varmfordelingsmåling. Varmefordelingsmålere er kalibrerede målere, der gør det muligt at registrere den enkelte radiators andel af det samlede forbrug i ejendommen. Populært sagt måler man streger i stedet for at måle den forbrugte varme i en absolut værdi fx udtrykt i mWh. Ejendommens varmeforbrug deles herefter ud på de enkelte lejemål efter deres andel af det samlede antal målte enheder. Fordelingsmålere eller skalerede måler findes i to typer; fordampningsmålere og elektroniske målere. I den konkrete sag drejer det sig om en elektronisk måler.

40. Energimålere, som måler det faktiske varmeforbrug i en absolut værdi fx kWh og som kan købes i løssalg, kan i almindelighed ikke anvendes varmemåling i etageboliger. Grunden hertil er, at i etageejendomme hænger den enkelte lejligheds varmesystem ikke fysisk sammen adskilt fra de

øvrige lejligheds varmesystemer. Energimålere anvendes derimod ofte i tæt-lavt byggeri, i rækkehusbebyggelser eller i fritliggende enfamiliehuse.

41. Systemet med varmfordelingsmålere som grundlag for en fordeling af varmeregningen bygger på en specifik tilpasning af målerne til den enkelte ejendom. Når målerne skal sættes op i ejendommen skal målerne blandt andet skaleres i forhold til beskaffenheden og placeringen af radiatorerne i ejendommen. For at kunne gøre dette har Viterra Energy Services opbygget en database, der muliggør, at der kan ske en nøje tilpasning til de nævnte forhold, med henblik på at de kan lave et nøjagtigt var-mefordelingsregnskab for ejendommens beboere. Den specielle viden om disse korrektioner mv. er ifølge Viterra selskabets særlige knowhow. Den betyder, at Viterra kan sikre sine kunder en så høj grad af retfærdighed i fordelingen af varmeregningen, som det er teknisk muligt. Viterra har endvidere anført, at det er en forudsætning for at dette system fungerer, at målere installeres af firmaet, og at sammenhængen i systemet ikke kan sikres ved ukyndiges placering af nye målere og opsætning af målere til erstatning af defekte målere. Viterra har i drøftelser med styrelsen udtrykt sin tvivl om nøjagtigheden af varmeregnskabet i de systemer, hvor måleren kan købes separat og sættes op af en uafhængig montør.

42. I sine bemærkninger til styrelsens sagsfremstilling, har andelsboligforeningen ved sin energirådgiver knyttet kommentarer til den af Viterra omtalte særlige knowhow. Det fremgår heraf, at korrektioner for udsat beliggenhed og for forskelle i radiator beskaffenhed og placering kan ligge i den enkelte måler eller i varmeregnskabsprogrammet. I Poppelgårdens tilfælde er målerne programmeret for udsat beliggenhed, og det anføres, at dette sker ved anvendelse af en standard korrektionsnøgle.

43. Det følger heraf, at aflæsning af målere og udarbejdelse af varmeregnskab uden problemer kan udføres af andre end firmaet, der står for levering og installation af målere, jf. ovenfor pkt. 36-38.

Viterrars vilkår for levering

44. Viterra har oplyst, at virksomheden almindeligvis ikke har oprettet egentlige skriftlige aftaler om udarbejdelse af fordelingsregnskaber med kunderne. Det enkelte kundeforhold baserer sig typisk på en ordrebekræftelse, der udfærdiges efter en telefonisk eller personlig drøftelse med kunden. Ordrebekræftelsen vedlægges selskabets almindelige salgs- og leveringsvilkår. På den årlige opgørelse er vilkårene optrykt.

45. I princippet er kunden altså kun bundet til at lade varmeregnskab udarbejde af Viterra for et år ad gangen. I praksis fortsætter disse kundeforhold ofte år efter år.

46. I de tilfælde, hvor Viterra har ydet rabat på tilslutningsprisen ved etablering af et nyt kundeforhold, har selskabet siden eftersommeren 1997 kontraktligt betinget sig at skulle udarbejde varmeregnskabet i en periode af som hovedregel 10 års varighed. Det er oplyst, at der er afgivet tilbud til nye kunder med rabatter på op til ** pct. Begrundelsen for at vælge en ti-års bindingsperiode er en forventet levetid på de elektroniske målere på ca. 10 år.

47. Ved oprettelse af et nyt kundeforhold opkræver Viterra ** kr. pr. måler, mens montering koster ** kr. pr. måler, dog mindst ** kr. pr. ejendom.

48. Prisen for udarbejdelse af et varmeregnskab er afhængig af antallet af målere. En ejendom med 20 lejemål og 4 radiatorer pr. lejemål skal i 2000 betale ** kr. svarende til ** kr. pr. lejemål. For en ejendom af størrelse som Poppelgården med 500 målere fordelt på 129 lejemål er prisen ** kr. svarende til ** kr. pr. lejemål.

49. Udskiftning af en defekt elektronisk måler koster ** kr. Heraf er målerens pris ** kr., ** kr. er betaling for opkodning af måler og registrering i centralt edb-system, kørsel udgør ** kr. og montering er ** kr. Alle de nævnte priser er opgivet eksklusive moms.

Markedet

50. Sagen drejer sig om vilkårene for køb af elektroniske varmemålere til udskiftning og supplerings af allerede installerede målere. Der er offentligt fastsatte krav om brug af målere, der betyder, at udskiftning af defekte målere mm., skal ske ved anvendelse af samme type målere som de allerede installerede. Kun hvis hele installationen ændres, kan der opsættes et andet fabrikat af målere. Når det drejer sig om udskiftning og supplerings af målere er der derfor ved de offentlige regler skabt en monopolsituation for hvert fabrikat/mærke i de ejendomme, hvor det er installeret.

51. *Det relevante produktmarked* i denne sag er derfor de af Viterra anvendte elektroniske varmfordelingsmålere af mærket "Doprino" til udskiftning af allerede installerede elektroniske varmfordelingsmålere. Denne type målere kan kun leveres af Viterra Energy Services, som på dette specielle marked har en markedsandel på 100 pct.

52. *Det relevante geografiske marked* er i denne sag Danmark, da udskiftning af defekte målere skal ske i en ejendom beliggende i Danmark med målere, der er typegodkendt i Danmark og derfor skal være markedsført på det danske marked.

Vurdering

Konkurrencelovens § 2, stk. 1

53. Viterra Energy Services udbyder udfærdigelse af varmeregnskaber som en systemløsning, hvor virksomheden leverer varmemålere, foretager måler aflæsning og udfærdiger varmeregnskab til sine kunder. Viterra Energy Services udfører herved økonomisk virksomhed omfattet af konkurrenceloven, jf. § 2, stk. 1.

1.1.7 Konkurrencelovens § 2, stk. 2

54. Det er Viterras påstand, at virksomhedens dominerende stilling og eventuelle misbrug heraf er en direkte og nødvendig følge af offentlig regulering, jf. konkurrencelovens § 2, stk. 2, og at konkurrencelovens kapitel 2 og 3 derfor ikke finder anvendelse. Viterra er derfor af den opfattelse, at Konkurrencerådet ikke kan afgøre sagen, førend Bygge- og Boligstyrelsen og Erhvervsfremmestyrelsen har truffet afgørelse efter konkurrencelovens § 2, stk. 4.

55. Endvidere er det Viterras opfattelse, at vilkåret er en nødvendig defensiv foranstaltning, for at Viterra kan sikre sig ikke at tabe markedsandel over for sine største konkurrenter, der i øvrigt følge Viterra anvender tilsvarende vilkår.

56. Det er den offentlige regulering udtrykt i kravet om, at der ved udskiftning af varmfordelingsmålere, skal anvendes målere af samme fabrikat og type som de allerede installerede, der fastlægger det relevante marked, og som er årsag til, at Viterra får en markedsandel på 100 pct. på det relevante marked. Dette opfatter Viterra som et oplagt tilfælde af et misbrug skabt af en offentlig regulering, der er fastsat for at fremme andre hensyn. Derfor kan Konkurrencerådet ikke træffe afgørelse, førend de kompetente myndigheder på området obligatorisk individuel varmemåling, Bygge- og Boligstyrelsen samt Erhvervsfremmestyrelsen, har taget stilling til, om en given konkret konkurrencebegrænsning er en nødvendig følge af en offentlig regulering.

57. Hertil skal styrelsen anføre, at de offentlige regler ganske rigtigt er stærkt medvirkende til, at målerleverandørerne får en dominerende stilling (100 pct.) på eftermarkedet. Men reglerne indebærer på ingen måde, at leverandørerne er tvunget til at gøre levering af varmemålere til udskiftning betinget af, at der tillige udarbejdes et varmeregnskab. Styrelsen har i den konkrete sag ikke fundet det fornødent at spørge Bygge- og Boligstyrelsen eller Erhvervsfremmestyrelsen om dette.

58. I følge konkurrencelovens § 2, stk. 2, gælder forbudene i § 6 mod konkurrencebegrænsende aftaler og i § 11 mod misbrug af dominerende stilling ikke, hvis konkurrencebegrænsningen er en direkte eller nødvendig følge af offentlig regulering. Forbudet i konkurrencelovens § 11 retter sig ikke mod den dominerende stilling, som de offentlige regler har skabt i denne sag, men alene mod et misbrug af denne stilling. Denne forbudte konkurrencebegrænsning - misbruget – er ikke en direkte eller nødvendig følge af offentlig regulering og § 2, stk. 2, finder derfor ikke anvendelse.

Konkurrencelovens § 11

Dominerende stilling

59. Viterra Energy Services udfører varmemåling efter aftale med sine kunder. I de fleste tilfælde i løbende kontraktforhold med 12 måneders opsigelse til udløbet af et varmeår. I en række tilfælde har Viterra fra 1997 ydet rabat på betalingen af målere og opsætningen heraf hos nye kunder. I disse tilfælde er indgået en kontrakt med en bindingsperiode af typisk 10 års varighed. Inden for markedet med systemløsninger for varmemåling i beboelses- og erhvervslejemål er Viterra Energy Services den største leverandør. Viterra Energy Services har efter sit eget skøn en markedsandel på ca. ** pct. på dette marked.

60. Det følger af krav fra det offentlige, at det er en forudsætning for at udlejer kan opkræve betaling for leveret varme, at der er udarbejdet et varmeregnskab på grundlag af individuel varmemåling. Den enkelte udlejer skal basere denne måling på brug af ens, typegodkendte målere i den enkelte ejendom eller bebyggelse, for hvilken der opkræves betaling.

61. Derfor er kunden i praksis bundet til at anvende leverandørens varmemålere ved udskiftning af eller supplerings af målere. Når der skal foregå udskiftning og supplerings af målere opsat af Viterra, er Viterra den eneste leverandør. Som følge heraf har Viterra Energy Services en stærkt dominerende markedsstilling på markedet for udskiftning og supplerings af målere i allerede installerede systemer.

62. På baggrund heraf fastlægges det relevante marked i denne sag, jf. punkt 51, til markedet for udskiftning af elektroniske varmfordelingsmålere af fabrikatet ”Doprino”, som er den eneste elektroniske varmfordelingsmåler, som kan anvendes i Viterras system.

63. Det fremgår af *EU-praksis*, at et eftermarked, som fx et marked for reservedele eller for dele, der indgår i et samlet system, kan udgøre et selvstændigt marked. Når først kunden har valgt system/installation, kan erstatningskøb eller køb af reservedele kun finde sted inden for det bestemte produkt.²

Misbrug

64. Det følger af konkurrencelovens § 11, at en virksomhed med en dominerende stilling på markedet ikke må misbruge denne.

65. I den foreliggende sag stilles der som vilkår for at levere varmfordelingsmålere til udskiftning eller supplerings af allerede installerede målere, at der indgås en aftale om, at leverandøren tillige skal udfærdige varmeregnskab. Der er tale om to varer og ydelser som kan udbydes hver for sig og rent faktisk bliver det af nogle udbydere. Leverandørens sammenkædning stiller kunderne i en reel tvangssituation i tilfælde af udskiftning af defekte målere på grund af leverandørens stærke stilling, og der er derfor klart tale om et misbrug.

66. Det fremgår af *EU-praksis*, at det forhold, at en dominerende virksomhed udnytter sin position på et marked til forbeholde sig et andet marked er i strid med forbudet mod misbrug af dominerende stilling i artikel 82. Der er i *EU-praksis* en række eksempler mod indgreb over for koblingssalg (tie-in). Dette sammenkædede salg kan forekomme inden for varer, varer og tjenesteydelser eller mellem tjenesteydelser. Blandt andre fortilfælde er Tetra Pak (II) sagen, hvor Kommissionen og sidenhen Domstolen underkendte Tetra Paks sammenkædning af salg af maskiner til påfyldning med salg af kartonerne, der skulle påfyldes.³ Endvidere kan der henvises til Hilti sagen, hvor Hilti betingede salget af patronmagasiner til boltpistoler af, at kunden tillige købte en tilsvarende mængde bolte.⁴

67. Viterra har anført, at Viterra er nødsaget til at fastholde det omstridte vilkår ud fra et ønske om at forsvare sin markedsandel og for ikke at blive stillet urimeligt i konkurrencen med de øvrige virksomheder i markedet, der anvender tilsvarende vilkår.

68. Yderligere anfører Viterra, at konsekvensen af Konkurrencestyrelsens vurdering af sagen, at Viterra skulle have en pligt til at levere varmfordelingsmålere til udskiftning og supplerings af allerede leverede målere mod betaling, ville være at afskære virksomheden fra at foretage produktudvikling. Der henvises til levetiden på ca. 10 år og et krav om, at Viterra skulle kunne supplere med de samme målere over en så lang periode, anser virksomheden for at ville ligge udover, hvad man kan forlange af en almindelig virksomhed.

69. Styrelsen kan ikke se, på hvilken måde et krav til Viterra om at levere målere til udskiftning og supplerings af allerede installerede målere, skulle stille Viterra ringere i konkurrencen med de øvrige udbydere på markedet. De har hver især en dominerende stilling på eftermarkedet for målere af hver deres fabrikat, og det samme krav om at skulle levere målere til udskiftning og supplerings af allerede installerede målere må derfor gælde for dem.

70. Endelig er det vanskeligt at se, hvorledes en pligt til at levere varmemålere til udskiftning på linie med, hvad selskabet allerede gør i forhold til sine øvrige kunder, skulle have nogen indflydelse på selskabets produktudvikling.

Konklusion

71. Det er styrelsens opfattelse, at Viterra har overtrådt konkurrencelovens forbud mod misbrug af dominerende stilling, jf. konkurrencelovens § 11, stk. 1, jf. § 11, stk. 2, nr. 4, ved gøre salg af varmfordelingsmålere til udskiftning og supplerings af eksisterende målere betinget af, at kunden samtidig har en aftale med Viterra om, at Viterra udfærdiger ejendommens varmeregnskab.

72. Det er endvidere styrelsens opfattelse, at Viterra i medfør af konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 1, jf. § 11, stk. 3 må pålægges at ændre sin praksis således, at virksomheden ophører med at gøre levering af elektroniske varmfordelingsmålere af fabrikat "Doprino" til udskiftning og supplerings af eksisterende målere betinget af, at kunden samtidig har en aftale med Viterra om, at Viterra udfærdiger ejendommens varmeregnskab.

73. Det lægges til grund, at Viterra Energy Services, er eneleverandør af det fabrikat af varmfordelingsmålere "Doprino", som er de eneste målere, der kan anvendes til udskiftning og supplerings i situationer, hvor selskabet har installeret varmemålere i forvejen. Offentligt fastsatte regler om obligatorisk brug af individuelle målinger af varmeforbrug indebærer, at den enkelte ejendom er bundet til at anvende målere, der er ens med hensyn til type og fabrikat. Selskabet har således en dominerende stilling, når allerede installerede varmfordelingsmålere af fabrikatet "Doprino" skal udskiftes eller suppleres.

74. Betingelsen om samtidig at skulle forpligte sig til at lade Viterra udfærdige varmeregnskab indebærer en sammenkædning af varer/ydelser, som er unødvendig, og som reelt stiller kunder i en tvangssituation, når kunden skal have udskiftet defekte målere af det pågældende fabrikat og type.

Endvidere er det styrelsens opfattelse, at Viterra i henhold til konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 3, jf. § 11 stk. 3 skal pålægges at levere selskabets elektroniske varmfordelingsmålere af fabrikatet "Doprino" til Andelsboligforeningen Poppelgården på tilsvarende vilkår, som gælder for Viterras egne varmeregnskabskunder.

Viterra Energy Services A/S har den 22. juni 2000 indbragt Konkurrencestyrelsens afgørelse for Konkurrenceankenævnet.

1 Jf. rådets direktiv 93/76 EØF af 13. september 1993.

2 Der henvises til Domstolens sag 22/78, Hugin og sag T-30/89, Hilti.

3 Jf. Kommissionens beslutning i Tetra Pak (II), EFT 1992, L72, s. 1, opretholdt ved dom af 14. november 1996, sag C-333/94.

4 Jf. Kommissionens beslutning i Eurofix-Bauco/Hilti, EFT 1988, L 65, s. 19